

Sunset Limited

(Θέατρο)

(διόρθωση, 3/2013)

Το Έργο και ο Συγγραφέας

Η σιδηροδρομική γραμμή Sunset Limited ενώνει τον φτωχό και άξεστο αμερικάνικο Νότο (Νέα Ορλεάνη, Λουιζιάνα) με την πλούσια και κοσμοπολίτικη Δύση (Λος Άντζελες, Καλιφόρνια). Αυτόν τον τίτλο έδωσε ο Αμερικανός συγγραφέας Κόρμακ Μακάρθου ή Μακ Κάρθου (Cormac McCarthy) στο θεατρικό του έργο που δημοσιεύθηκε το 2006.

Τα δύο πρόσωπα του έργου, ο Λευκός (ο Καθηγητής) και ο Μαύρος (το Απόβρασμα), στα δύο απόλυτα άκρα της κοινωνικής κλίμακας προσπαθούν να επικοινωνήσουν μετά από ένα τυχαίο περιστατικό. Ο Καθηγητής πήγε στην άκρη της αποβάθρας του σταθμού με σκοπό να πέσει στις ράγες του τρένου όταν θα ερχόταν η αμαξοστοιχία Sunset Limited αλλά την τελευταία στιγμή το Απόβρασμα τον έσωσε και το έσυρε στο δωματιάκι του. Εκεί ο Μαύρος προσπαθεί να καταλάβει γιατί ο Λευκός

ήθελε να αυτοκτονήσει, τι ήταν αυτό που δεν γέμιζε την ψυχή του και την ζωή του, αυτός που τα είχε όλα: μόρφωση, κοινωνική θέση, πλούτη. Με τον άξεστο, χυδαίο τρόπο του ανθρώπου που όλη του η μόρφωση είναι απλώς η δυνατότητά του να διαβάζει, που έχει περάσει χρόνο στη φυλακή, που έχει κυριολεκτικά σφάζει και έχει σφαγεί, που οι βρισιές είναι μέρος της καθημερινότητάς του, προσπαθεί να εκμαιεύσει από τον Λευκό απαντήσεις σε ερωτήματα που πάντα είχε ο ίδιος αλλά δεν είχε ποιον να ρωτήσει. Στην αρχή ο πολύ νεαρός Μαύρος παιδεύει το γηραλέο Άσπρο με ερωτήσεις που ο δεύτερος δεν έχει λόγο να απαντήσει γιατί δεν ενδιαφέρεται να εξηγήσει οτιδήποτε στο Απόβρασμα. Ο Καθηγητής προσπαθεί με κάθε τρόπο να φύγει από το δωματιάκι αλλά ο Μαύρος έχει ασφαλίσει την πόρτα και το παράθυρο και έχει κρύψει τα κλειδιά. Ο παγιδευμένος γέρο-καθηγητής δεν έχει πια άλλη επιλογή από το να υποκύψει στην πίεση του Μαύρου να κάνουν παρέα, έστω και για λίγο.

Στην αρχή συγκρίνουν τις γνώσεις τους: το Απόβρασμα έχει διαβάσει ένα και μοναδικό βιβλίο (την Αγία Γραφή) ενώ ο Καθηγητής χιλιάδες. Ο Λευκός απορρίπτει κάθε ηθική αξία του ιερού βιβλίου της Χριστιανοσύνης αλλά και κάθε θρησκείας. Ο μηδενισμός του συγκρούεται με την μόνη ελπίδα που έχει ο Μαύρος στη ζωή, τις παραβολές της Αγίας Γραφής που είναι γι' αυτόν το στήριγμα της ζωής. Αφηνιάζει όταν ο Καθηγητής πάει δήθεν να του κάψει την Βίβλο του. Στην πραγματικότητα οι δυο τους είναι οι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος. Σήμερα, ο κάθε ένας από εμάς που είναι μάρτυς της απόλυτης απαξίωσης των ηθικών αξιών (μα μήπως έτσι δεν ήταν πάντα σε όλες τις ιστορικές εποχές), δεν μπορεί να βρει κανένα νόημα σε μία ζωή

όπου οι δημοκρατικοί και οι ρεπουμπλικάνοι είναι ένα και το αυτό, νεοφιλελεύθεροι διαλαλούν σοσιαλίζουσες ιδέες, σοσιαλιστές εφαρμόζουν πολιτικές της δεξιάς, οι ιδεολογίες έχουν όλες αναμειχθεί σε έναν βούρκο και δυστυχώς ο Francis Fukuyama φαίνεται να επιβεβαιώνεται (προσωρινά πάντοτε) για το τέλος της ιστορίας και την επικράτηση ενός και μόνο πολιτικού (ψευδοδημοκρατικού) συστήματος σε παγκόσμιο επίπεδο. Αυτή λοιπόν η τέως πολιτισμένη πλευρά του ανθρώπινου είναι ελέγχεται από την άλλη, την ζώδη, την χυδαία, πλευρά, που ψάχνει έναν τρόπο για να επιβιώσει για να σώσει ό,τι έχει απομείνει από την «καλή» της πλευρά. Ο Λευκός και ο Μαύρος λοιπόν είναι ο ίδιος μας ο εαυτός που από την μία πλευρά προσπαθεί να αυτοκτονήσει και από την άλλη να βρει ένα νόημα στη ζωή για να μην εξαφανιστεί.

Παρόλα αυτά ο Άσπρος επιμένει ότι πλέον δεν υπάρχει άλλη διέξοδος, δεν μπορεί να αλλάξει τις απόψεις του, είναι μάταιο να προσπαθεί κανείς να αλλάξει τον κόσμο και επαναλαμβάνει την ρήση του (διαμαρτυρούμενου) Λούθηρου “Hier stehe ich; ich kann nicht anders” (Εδώ στέκομαι μπροστά σας, δεν μπορώ να κάνω τίποτα άλλο), όταν ζητήθηκε από τον Γερμανό θεολόγο τον 16^ο αιώνα να απολογηθεί για τις Θέσεις του. Η προσπάθεια του Μαύρου να επικαλεσθεί τον Θεό πέφτουν στο κενό. Η δύναμη που έδωσε η χριστιανική πίστη στο αγώνα για την επιβίωση των Μαύρων σκλάβων του Αμερικανικού Νότου δεν μπορεί να πείσει τον μέσο σκεπτόμενο Αμερικανό προτεστάντη (κατά Μακάρθου) για να κρατηθεί στη ζωή από κάπου, ίσως το τελευταίο πράγμα που θα μπορούσε να επικαλεσθεί, την χριστιανική (ή εβραϊκή) παράδοση. Οι επιδερμικές και φευγαλέες αναφορές στον αμπελώνα του Ναβουθαί (*Αγία Γραφή*, Βασιλέων Γ’/1, 21 και Βασιλέων Δ’/2, 9:24-37), δηλαδή το κακό που προσπαθείς να κάνεις στον συνάνθρωπό σου θα το πάθεις εσύ, αλλά και στις ναζιστικές θηριωδίες στο Νταχάου, είναι μικρές υπενθυμίσεις της ανθρώπινης κακίας και αποκτηνώσεως και ίσως υπενθύμιση του παρελθόντος εμπρός στην πιθανή επανεμφάνιση του ναζισμού.

Ο Άσπρος έχει εγκαταλείψει κάθε προσπάθεια να συνετίσει τους ανθρώπους με την γνώση του. Η μοναδική του χαρά ή απασχόληση πλέον είναι ένα ημιτελές γαλάζιο χαλάκι που φτιάχνει λίγο-λίγο και που φαίνεται ότι είναι ό,τι πολυτιμότερο έχει στην καθηγητική του τσάντα. Αυτή η γελοία απασχόληση τον απομονώνει πιο πολύ από τον πρόσκαιρο συγκατοικό του. Το μοναδικό σημείο φευγαλέας αλλά απόλυτης επικοινωνίας των δύο προσώπων είναι όταν ο Καθηγητής καταφέρνει να κινήσει ένα ασύρματο αυτοκινητάκι που το Απόβρασμα θεωρεί χαλασμένο. Αυτό το γεγονός ενθουσιάζει το Απόβρασμα αλλά και τον Καθηγητή που δέχεται να καβαλήσει στην πλάτη του Μαύρου ενώ εκείνος τον περιφέρει γύρω γύρω στο δωμάτιο με αλαλαγμούς. Είναι σαν δυο παιδιά, δυο αδέρφια που παίζουν χαρούμενα και ξένοιαστα, μακριά από κάθε γήινο πρόβλημα.

Ο Καθηγητής τελικά θα φύγει από το εξαθλιωμένο δωμάτιο του Αποβράσματος και θα αυτοκτονήσει παρά τα παρακαλετά του τελευταίου. Όμως αμέσως μετά, τα χτυπήματα στην πόρτα (σαν τις τέσσερις νότες που προδικάζουν την μοίρα στο πρώτο μέτρο της 5^{ης} Συμφωνίας του Μπετόβεν) υπενθυμίζουν στο Απόβρασμα ότι (παρά την ελπίδα που δείχνει το σήκωμα του κεφαλιού του σ’ αυτούς τους ήχους) η αλήθεια είναι ότι έχει έρθει και το δικό του τέλος. Δεν υπάρχει ούτε χαραμάδα φωτός μας υπενθυμίζει ο απαισιόδοξος Μακάρθου.

Το Sunset Limited είναι ένα έργο με άρωμα μετά-φαιουστικό στην ατμόσφαιρά του. Το σκοτάδι του είναι απόλυτο. Ο Καθηγητής έχει ξεπεράσει τελείως την ιδέα ότι η γνώση φέρνει λύσεις. Τελικά ο Άσπρος θα πετύχει την αυτοκτονία του συμπαρασέρνοντας μαζί του και τον Μαύρο. Τίποτα δεν μπορεί να σταματήσει τον κόσμο από τον απόλυτο κοινωνικό και πολιτισμικό αφανισμό. Η μηδενιστική όψη

λοιπόν του σημερινού μας κόσμου μέσα από την γραφομηχανή του Κόρμακ Μακάρθου.

Ο Μακάρθου γεννήθηκε το 1933 και έχει γράψει μυθιστορήματα και θεατρικά, ορισμένα από τα οποία έχουν επαινεθεί και βραβευθεί. Ο συγγραφέας έχει κερδίσει το βραβείο Πούλιτζερ ενώ έργα του έχουν γυριστεί σε ταινίες. Παρότι το *Sunset Limited* αγγίζει το σύγχρονο πρόβλημα της ανυπαρξίας ηθικών αξιών και της απόγνωσης των διανοουμένων σε ορισμένα σημεία πλατειάζει και γίνεται κουραστικό. Η συμπύκνωση ορισμένων σκηνών και ένα κείμενο πιο σφικτό και πιο ουσιώδες στους διαλόγους του ίσως θα έδινε πιο καθαρά τα μηνύματα που προσπαθεί να μας επικοινωνήσει ο συγγραφέας. Με άλλα λόγια, το έργο θα μπορούσε να είναι ένα εξαιρετικό κανονικής διάρκειας μονόπρακτο που θα ζήταγε από τον θεατή να εστιάσει ακριβώς στο θέμα του χωρίς επιπλέον διαλόγους.

Ηθοποιοί

Λευκός/Καθηγητής - Γιάννης Βούρος

Μαύρος/Απόβρασμα - Αλέκος Συσσοβίτης

Είναι εξαιρετικά επικίνδυνο ένας ηθοποιός που είναι γνωστός περισσότερο για τα ελαφρά έργα στα οποία έχει πρωταγωνιστήσει παρά για τις παλαιότερες εμφανίσεις στην αρχαία τραγωδία και στο κλασικό θέατρο, να προσπαθήσει να αποδώσει τον ρόλο του Άσπρου/Καθηγητή. Όμως ο Γιάννης Βούρος τα κατάφερε και με το παραπάνω. Απέδωσε έναν πολύ ηλικιωμένο και αξιολύπητο μηδενιστή καθηγητή με απόλυτη πιστότητα και πειστικότητα. Το γερμένο μπροστά γέρικο κορμί του, το ατσούμπαλο βάδισμα, τα ακατάστατα γκρίζα του μαλλιά, το απλανές του βλέμμα πίσω από τα μικρά του γυαλάκια αλλά και η ξαφνική του περιστασιακή νεανική σφριγηλότητα στη σκηνή τραβούν την προσοχή του θεατή και στον ηθοποιό αλλά και στον ρόλο που αποδίδει. Ο Γιάννης Βούρος απέδειξε ότι ανήκει στην ίδια κατηγορία Ελλήνων ηθοποιών μαζί με τους π.χ. Αργυρόπουλο, Λογοθετίδη, Αντωνόπουλο, Καζάκο πατέρα, οι οποίοι δεν έχουν να ζηλέψουν τίποτα από τους ομότεχούς τους Άγγλους, Γάλλους, Ιταλούς, Γερμανούς, και Ρώσους συναδέλφους τους που λάμπρυναν την ευρωπαϊκή θεατρική σκηνή του 20^{ου} αιώνα. Είναι από την πάστα των ηθοποιών που μεταδίδουν τις δονήσεις της ερμηνείας τους στο κοινό.

Ο Μαύρος/Απόβρασμα ταίριαξε σαν γάντι στο Α. Συσσοβίτη. Ψηλός, γυμνασμένος, αθυρόστομος (ως ηθοποιός) στην καθημερινότητά του, ευκίνητος, άγριος. Το ακριβώς αντίθετο του γηραλέου Καθηγητή, ακριβώς ό,τι πρόσταζε ο ρόλος που υποδύοταν. Η άνεση της ερμηνείας του Α. Συσσοβίτη αφήνει άφωνους τους θεατές και ο τρόπος με τον οποίο υποδύεται τον άξεστο Μαύρο σε κάνει να πιστέψεις ότι είναι όντως ένας μαχαιροβγάλτης, πρώην τρόφιμος της φυλακής. Η εναλλαγή μεταξύ ευθυμίας και τραγικότητας στις σκηνές που συμμετέχει ο Α. Συσσοβίτης είναι τόσο φυσική που τονίζει με απόλυτη επιτυχία τον χαρακτήρα που υποδύεται στο έργο. Η απουσία θεατρικής μαθητείας κατατάσσει τον Α. Συσσοβίτη στην κατηγορία των φυσικών θεατρικών ταλέντων.

Μετάφραση

Η μετάφραση/απόδοση του κειμένου από τον Α. Πέρρη είναι πραγματικά αξιοθαύμαστη. Η δυσκολία απόδοσης ενός σχετικά βαθυστόχαστου κειμένου αλλά και η επιτυχής μεταφορά στην νεοελληνική χυδαίων χαρακτηρισμών (π.χ. μπουχέσας) δείχνει ότι ο Α. Πέρρης έσκυψε στο κείμενο με προσοχή και σεβασμό. Ο λόγος ρέει από τα χείλη των ηθοποιών ακόμη και εκεί που αποδίδονται μικροί μονόλογοι. Ο ίδιος παραδέχεται στο έντυπο πρόγραμμα ότι οι ηθοποιοί και η σκηνοθετίς συνεισέφεραν στην απόδοση του έργου κατά τις πρόβες.

Σκηνοθεσία

Η Άσπα Καλλιάνη (με βοηθό την Κατερίνα Καραγεωργίου) διάβασε τον Μακάρθου με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Δίδαξε τους ηθοποιούς της πώς να συγκρούονται χαμηλόφωνα τρίζοντας τις λέξεις από το στόμα τους αλλά και πώς να μαλώνουν ή να βρίζονται φωνάζοντας. Έδωσε κίνηση στους ηθοποιούς εκεί που χρειαζόταν, ακινησία και υπερουράνια βλέμματα όταν έπρεπε να αποδοθεί ή να υπονοηθεί κάποιο νόημα ενώ άπλωσε άλλοτε τον τρόμο και άλλοτε την απόγνωση στους ηθοποιούς της όταν και όπου πρόσταζε ο συγγραφέας ή πίστευε η ίδια.

Σκηνικά-Κοστούμια

Ο Αντώνης Δαγκλίδης δεν είχε ιδιαίτερες δυσκολίες στο να παρουσιάσει μία τρώγλη. Στα αριστερά, μερικά ξύλινα ράφια με χαρτόκουτα, μαξιλάρια και άλλα αντικείμενα απροσδιόριστου χρήσεως, η μεγάλη σιδερένια/τσίκκινη πόρτα εισόδου αποθήκης στο κέντρο και δεξιά ένας άθλιος νεροχύτης με πάγκο που πάνω του βρισκόταν μια σύγχρονη καφετιέρα/βραστήρας (η μόνη αναγκαία παραφωνία). Πιο δεξιά μια περίεργη πόρτα τουαλέτας και δίπλα της ένα μοντέρνο «εικονοστάσι» ενώ το σκηνικό των τοίχων έκλειναν άδεια μεταλλικά ράφια τύπου ντέξιον που έκρυβαν ένα μικρό ψυγείο. Στο μέσον της σκηνής δύο παλιά καθίσματα αυτοκινήτου, μια φθαρμένη καρέκλα, ένα σκαμπώ μπαρ, ένα ράντζο με μεταλλικό σουμιέ και μια κουβέρτα συμπλήρωναν την αθλιότητα του δωματίου.

Τα κοστούμια ήταν ρούχα της καθημερινότητάς μας. Ο Καθηγητής δεν φορούσε το συνηθισμένο αμερικάνικο παπιγιόν ούτε γραβάτα αλλά θύμιζε ατημέλητο Τσόμσκι ενώ ο Μαύρος ήταν ντυμένος με φόρμα και καλοκαιρινό μπλουζάκι και μπουφάν.

Φωτισμοί

Σε γενικές γραμμές, η Κατερίνα Μαραγκουδάκη φώτισε ή απέκρυψε τους ηθοποιούς και τα αντικείμενα όπου και όταν έπρεπε. Αίσθηση προξένησε σε μία σκηνή ο αποκλειστικός φωτισμός των άδειων μαγειρικών σκευών πάνω στο αυτοσχέδιο τραπέζι μαζί με ένα δεύτερο προβολέα κοντά στον Μαύρο. Σωστός ήταν ο φωτισμός με το δυνατό φως του φακού στην σκηνή της συσκοτίσεως. Λόγω της φύσεως του έργου όμως κάποιες σκηνές θα μπορούσαν να υποφωτιστούν. Γενικά υπήρχε η αντίληψη του διάχυτου φωτός που ερχόταν από παντού, πράγμα που δεν ταίριαζε στην φύση του έργου. Έλειπε η δυνατή λάμπα οροφής με μεταλλικό καπέλο στο κέντρο της αποθήκης, όπως συνηθίζεται στην Αμερική ή φωτιστικά δωματίου που θα φώτιζαν πιο συγκεκριμένα τον θεατρικό χώρο.

Μουσική και Ηχητικά Εφέ

Ενδιαφέρουσα και εύστοχη η μουσική σύνθεση του Γιώργου Μελισσηνού που συνόδευε την παράσταση. Πολύ επιτυχημένα τα ηχητικά εφέ κυρίως στην αρχή και στο τέλος του έργου. Μια στιγμή επικοινωνίας με τον έξω κόσμο ήταν το απόμακρο happy birthday που τραγουδούσαν κοριτσίστικες φωνές. Δυστυχώς, η μουσική ήταν υπερβολικά δυνατή με αποτέλεσμα να καλύψει για μια στιγμή τις φωνές των ηθοποιών. Σε πρώτη ανάγνωση δεν βλέπω τον λόγο στην συγκεκριμένη σκηνή.

Γενική Εντύπωση Παραστάσεως: 9/10

Πρόγραμμα (έντυπο)

Το έντυπο πρόγραμμα περιέχει μικρό βιογραφικό του συγγραφέα και μικρά κείμενα των ηθοποιών και συντελεστών της παράστασης. Περιλαμβάνει ακόμη ένα ποίημα κρατούμενου στο ναζιστικό Νταχάου, στατιστικά στοιχεία από τις ΗΠΑ (χρώμα δέρματος των κατοίκων, κατανάλωση αλκοόλ και ουσιών, θρησκευτική πίστη, κατάθλιψη) καθώς και μια αναφορά στον βιβλικό Ναβουθαί. Οι Φωτογραφίες του Βασίλη Τοπουσλίδη από την παράσταση είναι πάρα πολύ καλές και έχουν αποτυπώσει σημαντικές σκηνές του έργου. Δυστυχώς ο επιμελητής του προγράμματος ήταν απρόσεκτος με αποτέλεσμα η βοηθός της σκηνοθέτιδος να αναφέρεται αλλού ως Παπαγεωργίου και αλλού ως Καραγεωργίου ενώ το επώνυμο της Υπεύθυνης Επικοινωνίας ήταν γραμμένο με το χέρι πάνω από διορθωτικό. Η ελληνική απόδοση του ονόματος του συγγραφέα ως Μακ Κάρθου (αντί Μακάρθου, McArthy) ξενίζει αν και έτσι έχουν αποφασίσει οι μεταφραστές του στα ελληνικά.

Στοιχεία Παρακολούθησεως του Έργου:

Τόπος: Αθήνα, Θέατρο Faust (αίθουσα περίπου 70 ατόμων)
Χρόνος: 28 Δεκεμβρίου 2012
Θέση: Σειρά Α1, θέση 8

ΓΙΑ ΝΑ ΜΑΘΕΤΕ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ

Cormac McCarthy

http://en.wikipedia.org/wiki/Cormac_McCarthy

Sunset Limited (σιδηροδρομική γραμμή)

http://en.wikipedia.org/wiki/Sunset_Limited

Cormac McCarthy. *The Sunset Limited*. Μετάφρ. Αντώνης Πέρρης. Αθήνα: Ευρασία, 2012.

Κόρμακ Μακ Κάρθου (επιλογή έργων)

- Ματωμένος μεσημβρινός – Καστανιώτης, Ζαχαρόπουλος
- Πεδινές πολιτείες – Καστανιώτης
- Καμιά πατρίδα για τους μελλοθανάτους – Καστανιώτης
- Το πέραςμα – Καστανιώτης
- Όλα τα όμορφα άλογα – Καστανιώτης
- Ο δρόμος – Καστανιώτης

Αγία Γραφή. <http://www.apostoliki-diakonia.gr/bible/bible.asp>

Martin Luther

http://en.wikipedia.org/wiki/Martin_Luther

Francis Fukuyama

http://en.wikipedia.org/wiki/Francis_Fukuyama

Δ. Ι. Λοΐζος